

Змістовий модуль 1. Введення в кінологію

Лекція 2 Породи та групи порід мисливських собак

- Породи собак.
- Породні групи собак.
- Значення собаківництва в народному господарстві.
- Напрями собаківництва.
- Призначення собак.

Фахівці припускають, що у світі існувало близько 2000 порід собак.

На сьогодні визнано близько 400 порід собак.

Важко перерахувати всі різноманітні форми використання собак, а також їх роль у збагаченні духовного світу людини. Собак використовують у різних галузях народного господарства.

У наш час усі породи собак за використанням підрозділяються на три основні типи:

Службові собаки використовуються в несенні різних видів служб. До числа основних напрямів їх використання належать:

- караульна служба,
- розшукова служба,
- конвойна служба,
- патрульно-постова служба,
- пошуково-рятувальна служба,
- сторожова служба.

Собаки чудово проявили себе на митницях, де їх навички широко використовуються для пошуку наркотичних засобів або контрабандних предметів.

Собак використовують у соціальних видах служб (порятунок людей на водах, на пожежі, під сніговими завалами, під час катастроф, собаки-поводирі).

Останнім часом дуже широку популярність отримала **каніс-терапія** – реабілітація та адаптація з використанням собак людей, які мають обмежені можливості (інвалідність, психічні захворювання та розлади).

У більшості цих служб можна застосовувати собак різних порід. Головне, щоб індивідуальні якості тварини підходили для певної спеціальності.

Мисливські собаки – породи собак, яких використовують у різних видах полювання.

Розведенням, вирощуванням, утриманням, обліком, підготовкою до полювання та використанням собак для потреб мисливців займається мисливське собаківництво.

Сучасні породи мисливських собак, а їх близько 200, у залежності від спеціалізації можна об'єднати в спеціалізовані **породні групи**:

хорти – собаки, які мають здатність розвивати високу швидкість, що дозволяє наздоганяти та ловити дичину. До них належать: хорт псовий, хорт степовий, середньоазіатський хорт (тази), хорт тайган, бакхмуль (аборигенний афганський хорт), хорт грейхаунд, хорт уіпет;

гончаки – собаки, які призначені для пошуку й гону звіра з голосом. До них належать: російський гончак, російський рябий гончак, естонський гончак, латвійський гончак, литовський гончак, бігль інші;

лайки – універсальні собаки, здатні знаходити як невелику дичину, так і великого звіра та затримати їх до підходу мисливця. До них належать: російсько-європейська лайка, західносибірська лайка, карело-фінська лайка, східносибірська лайка;

норні – собаки, яких використовують для полювання в норах та пошуку звіра за кров'яним слідом, а також для полювання на пернату дичину. До них належать: жорсткошерстий та гладкошерстий фокстер'єри, вельштер'єр, ягдтер'єр, такси;

лягаві – собаки, яких застосовують для пошуку пернатої дичини, що зачаїлася, а іноді звіра, вони показують його місцезнаходження стійкою (зупинкою в напруженій позі). До них належать: пойнтер, англійський, ірландський, шотландський (гордон) сетери, німецька короткошерста лягава (курцхаар), німецька жорсткошерста лягава (дратхаар), угорська лягава, веймарська лягава, чеський фоусек, мюнстерлендер, епаньол-бритон;

спанієлі – «пташині гончаки», мають здатність розшукати птаха, показати його місцезнаходження та підняти на крило під постріл, а також подати здобуту дичину, як із суші, так і з води. До них належать: російський мисливський спанієль, англійський коккер-спанієль, спрингер-спанієль;

ретривери – собаки зі слабо виявленою стійкою, основне призначення яких пошук водоплавної дичини, яка зачаїлася в заростях, та подача здобутої дичини з води, їх також використовують як нагоничів та при полюванні на копитних за кров'яним слідом. До них належать: лабрадор-ретривер, золотистий ретривер.

Декоративні собаки.

Велика кількість різноманітних і мало схожих форм, а також здатність різних собак до мінливості й утворення нових ознак і особливостей пояснюється їх значним поширенням, різноманітними умовами утримання, різноманітним використанням та спеціалізацією порід.

Собака вже досить довго підпадає під штучний добір, який проводиться в різних напрямках: для полювання, виконання різних служб, створення оригінальних декоративних форм. Біологічні особливості порід, хоча й базуються на початкових особливостях популяції, в кожному випадку результатом є цілеспрямованої діяльності людини. Тому рівень розвитку та швидкість вдосконалення породи визначаються соціально-економічними чинниками,

природно-кліматичними умовами використання та біологічними особливостями тварин.

У зв'язку з цим усі існуючі породи собак відрізняються одна від іншої, передусім, технологіями ведення племінної роботи, істотним моментом в яких є визначення мети розведення.

Наприклад, **сенбернарів** створювали для роботи в труднопрохідних ділянках гірської місцевості, **російських псових хортів** – як сильних, безстрашних собак, здатних узяти на полюванні вовка й розвинути величезну швидкість на відкритих просторах.

При створенні декоративних порід у першу чергу враховують попит й потреби певного соціального шару суспільства.

Усередині породи спостерігається мінливість. Прагнення до надмірної та безцільної однорідності породи небажано, наявність різноманітності дозволяє вести роботу з породою ефективніше. Від безпородних собак порідні відрізняються не меншою мінливістю, а тим, що ця мінливість спрямована і в результаті її в породі виникають внутрішньопорідні типи, а не строката група несхожих один на одного тваринних.

Таким чином, **порода** – це група собак спорідненого походження, схожих між собою за екстер'єром і характером використання, які мають певні ознаки, що стійко передаються в спадок. Важливою особливістю породи є здатність до вдосконалення. Умови утримання, використання й натаски впливають на формування породи. Тому стабільність породи умовна.

Порода має властивості цілісності, константності й пластичності. Це характерно для породи в цілому, а не належать кожній тварині окремо.

Константність породи – стійкість у передачі ознак потомству, накопичення у поколіннях певних якостей та особливостей, закріплення та перетворення їх на характерну особливість породи. Це охоплює екстер'єрно-конституціональні та господарсько-корисні робочі якості.

Пластичність породи дає їй можливість пристосовуватися до різних умов і є чинником подальшого прогресу.

Ці специфічні особливості породи приведені в систему, завдяки чому порода має структуру, яка постійно підтримується методами племінної роботи, що і забезпечує її тривале існування та прогрес.

Порода, яка сформувалася, складається з відрідь, внутрішньопородних типів, ліній та родина.

Відріддя – це зональні типи тварин. Визначальними в їх формуванні є економічні та фізико-географічні чинники.

Внутрішньопородний тип визначається конституціональними особливостями собак та їх зональним типом за робочими якостями.

Лінія – племінні тварини, які мають певну високоякісну своєрідність, походять від певного видатного за робочими й племінними якостями родоначальника-плідника. Лінію складає цінна група собак зі схожими особливостями поведінки, конституції, екстер'єру та робочих якостей.

Родина – високопродуктивна цінна племінна група, яка походить від видатної родоначальниці, нащадки якої схожі з нею за конституцією та робочими якостями, а також характеризуються певними властивостями, що стійко успадковуються. Родини частіше мають внутрішньогосподарське значення для поголів'я певної кінологічної організації. Видатні родини мають загальнопородне значення.

Залежно від рівня та характеру племінної роботи, а також від економічних умов розведення всі існуючі породи поділяються на три групи: примітивні (місцеві, природні), перехідні та заводські.

Примітивні породи виникли в давні часи, склалися стихійно під впливом природного добору. Такі породи були характерні для господарства, з низькою технікою племінної справи й примітивними умовами утримання. Характерними рисами примітивних порід:

- низька продуктивність;
- складнощі в дресируванні;
- відносно слабка прив'язаність до людини;
- значний статевий диморфізм (великі й міцні пси різко відрізнялися від дрібних сук).

Разом із недоліками цим породам властиві й цінні якості: велика витривалість, непримхливість, пристосованість до скрутних умов існування та використання. У теперішній час на рівні примітивних порід у окремих північних районах знаходяться лише їздові лайки.

Перехідні породи займають проміжне місце між примітивними та заводськими. Вони виникли при поліпшенні умов вирощування, утримання, догляду та відбору примітивних порід. Характерна риса перехідних порід – **неоднорідність**. У тих районах, де собаківництву приділяється значна увага, відзначається поліпшення породи. Частина породи, що знаходиться в гірших умовах, залишається на колишньому рівні.

Заводські (культурні) породи включають основний масив сучасних порід собак, які відрізняються високими племінними та робочими якостями, швидкістю, значною кількістю внутрішньопородних типів.

Для заводських порід характерні

- висока продуктивність;
- значна вимогливість до безперервної племінної роботи;
- значна вимогливість до хороших умов утримання та годування.

Якщо племінна робота із заводськими породами проводиться на низькому рівні або не створені необхідні умови догляду, порода починає змінюватися в гірший бік, втрачає свої цінні якості та врешті решт вироджується.

Деякі собаки проходять тривалий шлях від примітивних до заводських порід. Термін перебування собак у тій або іншій групі залежить від інтенсивності племінної роботи, комплексу зоотехнічних умов, що створюються та економічних інтересів.

Для того, щоб з'ясувати кінцеву мету роботи на певному етапі, для кожної породи створюється свій **стандарт** – комплекс найбільш цінних і корисних для породи ознак, які визначають головний напрям племінної роботи.

Стандарт породи включає в себе відомості про її походження, визнані типи, екстер'єр, призначення, темперамент, опис типу рухів, статеві відмінності. Вказуються недоліки та вади екстер'єру і дискваліфікуючи вади.

Стандарт має бути відносно стійким, щоб племінну роботу можна було вести впродовж декількох поколінь. У той же час він не повинен гальмувати або перешкоджати племінній роботі. Тому періодично, із мірою вдосконалення породи, стандарти переглядаються, підвищуються вимоги.

Вперше стандарти мисливських собак були колективно складені клубами любителів порід у Німеччині, Англії та Ірландії наприкінці XIX століття. Наприклад, у 1878 році в Ганновері з'їздом кінологів було розроблено і затверджено зовнішні ознаки усіх німецьких лягавих; у 1891 році Гордон клубом Шотландії розроблено перший описовий стандарт шотландського сетера. Згодом багато перших стандартів склали основу сучасних. Зараз стандартизовані всі породи собак.